Фота Анатоля КЛЕШЧУКА.

ДОБРЫХ ЦЭН ШМАТ НЕ БЫВАЕ

Выстаўка-распродаж нехарчовых тавараў мінскіх вытворцаў прайшла ў сталічным Палацы моладзі напярэдадні выхадных. Пакупнікоў бытавой тэхнікі, адзення, абутку, галантарэі, канцэлярскіх тавараў і касметыкі прываблівалі кошты, якія былі на 20-40% ніжэйшыя, чым на гандлёвых прылаўках маленькіх крам і вялікіх супермаркетаў.

Сярод удзельнікаў выставы былі такія вядомыя беларускія брэнды, як «Гарызонт», «Атлант», «Камволь», прадпрыемствы Беллегпрама па пашыве адзення «Алеся» і «Авіла».

■ Асаблівыя сярод нас

АДКРЫЕМ СВЕТ ДЛЯ «ЛЮДЗЕЙ ДАЖДЖУ»

«У школе ёсць прадметы, якія мой сын вельмі любіць, а ёсць і такія, што катэгарычна не любіць. Колькі мы ні біліся, матэматыка яму не даецца. Затое падабаецца англійская мова, бо ў яго цудоўная памяць і ён хутка запамінае словы. А з гэтага года ён нечакана заспяваў: пачалі браць індывідуальныя ўрокі музыкі, і аказалася, што Цімур мае здольнасці да спеваў», — кажа Ірына Дзяргач, якая выхоўвае сына-чацвёртакласніка з дыягназам «аўтызм».

НЕ ТОЛЬКІ ДАВАЦЬ ВЕДЫ, АЛЕ І ВУЧЫЦЬ КАМУНІКАВАЦЬ

Памылка — лічыць аўтызм псіхічным расстройствам ці адсталасцю ў развіцці. Гэта, хутчэй, асаблівасць, якую пакуль не здольны патлумачыць ні медыцына, ні навука. Сярод аўтыстаў можна сустрэць людзей, якія не могуць самастойна есці, але беспамылкова праводзяць у галаве складаныя матэматычныя разлікі. Стаўленне да такіх «людзей дажджу» ў нашым грамадстве пакуль неадназначнае, ды і пра сам дыягназ людзі амаль нічога не ведаюць.

Таму, калі прыйшла пара аддаваць Цімура ў школу, пра стварэнне спецыялізаваных АВА-класаў яшчэ нават гаворкі не было. Пайшлі вучыцца разам з дзяўчынкай, якая слаба чула: такім чынам атрымаўся клас, у які трапілі двое асаблівых дзяцей. Але, нягледзячы на такую спробу інтэграцыі, праблеме аўтызма там надаецца недастаткова ўвагі.

«Такім дзецям вельмі доўга трэба тлумачыць, здавалася б, звычайныя рэчы: як паводзіць сябе, як звяртацца да дарослых, як гуляць, наладжваць стасункі, весці дыялог, — тлумачыць Ірына. — Па праграме з цяжкасцямі ў навучанні, куды трапіў мой сын, толькі адна гадзіна групавых заняткаў з псіхолагам на тыдзень. Відавочна, што гэтага недастаткова: яму патрэбны заняткі сам-насам штодзённа. А налета яму ісці ў пяты клас, і я не ўяўляю, што будзе. Пакуль дзіця вялі адзін настаўнік і адзін дэфектолаг, усё было добра. Калі ж з'явіцца шмат выкладчыкаў-прадметнікаў, пачнуцца праблемы, бо кожнаму растлумачыць, што такое аўтызм, складана. Таму што з выгляду мой сын — абсалютна здаровы, бойкі, балбатлівы хлопчык».

Як лічыць Ірына Дзяргач, на этапе пачатковай школы самае галоўнае — стварыць адаптаванае пад аўтыстаў асяроддзе. Дэфектолаг і псіхолаг павінны не толькі даваць веды, але і вучыць дзіця камунікаваць. На ступені сярэдняй школы неабходны цьютар — чалавек, які б паўсюдна суправаджаў дзіця ў школе.

«Калі мы ішлі ў першы клас, бацькі аднакласнікаў яго пабойваліся. А цяпер яны кажуць: «Вы пераходзіце ў пяты клас, гэта ж вашага Цімура пакрыўдзіць могуць», — кажа жанчына. І адзначае, што паводле Кодэкса аб адукацыі, кожнае дзіця мае права на атрыманне ведаў. Навучальную ўстанову выбіраюць бацькі. І менавіта ўстанова адукацыі абавязана стварыць умовы, якія адпавядалі б асаблівасцям развіцця канкрэтнага дзіцяці. Але ў рэчаіснасці, калі бацькі такіх дзетак звяртаюцца ў дзіцячыя садкі і школы, ім адказваюць, што няма адпаведных спецыялістаў і інтэграваных класаў.

МАЛЕНЬКІМІ КРОКАМІ — ДА ВЯЛІКАЙ СПРАВЫ

Але цяпер у гэтай сферы з'яўляюцца станоўчыя зрухі. Шмат намаганняў на гэта накіроўвае Міжнародная дабрачынная грамадская арганізацыя «Дзеці. Аўтызм. Бацькі», створаная два гады таму. Арганізацыя прадстаўляе інтарэсы беларускіх сем'яў, якія выхоўваюць «аўцят». Бацькам, якія ўваходзяць у суполку, хоць і з пэўнымі цяжкасцямі, але ўдаецца дагрукацца да чыноўнікаў і грамадскасці. Адным з вынікаў дзейнасці арганізацыі стала адкрыццё сёлета першага інтэграцыйнага АВА-класа на базе агульнаадукацыйнай сярэдняй школы №5 у Мінску. Гэта пілотны праект, які мусіць пакласці пачатак інклюзіі дзяцей з аўтызмам у нашай краіне, іншымі словамі, дапамагчы ім паўнавартасна ўключыцца ў грамадства. Асаблівасць такога класа ў тым, што аўтысты вучацца разам са звычайнымі дзецьмі, але пры гэтым спецыяльна ўведзены

0,5 стаўкі педагога-псіхолага і 1,5 стаўкі памочніка выхавальніка (цьютара). Праўда, асаблівых першакласнікаў, якія атрымалі магчымасць вучыцца ў АВА-класе, пакуль толькі трое — неабходны для інтэграцыі мінімум. Пры тым, што нават афіцыйная статыстыка паведамляе: на 1 студзеня 2013 года ў краіне зарэгістравана каля 700 дзяцей з аўтызмам. Зрэшты, ёсць яшчэ неафіцыйныя звесткі, паводле якіх у Беларусі жыве каля 10 тысяч дзяцей з такім дыягназам (сярод іх 2000 — у Мінску).

«Ва ўсім свеце праблема аўтызму ахоплівае тры ведамствы: аховы здароўя, адукацыі і сацыяльнай абароны, — гаворыць **кіраўнік МДГА «Дзеці. Аўтызм. Бацькі» Таццяна ЯКАЎЛЕВА.** — Аўтызм — гэта не псіхіятрычнае захворванне, гэта псіхасаматычны стан, і асноўная доля адказнасці па яго карэкцыі прыпадае менавіта на сістэму адукацыі. Міжнародная практыка паказвае, што каля 70% такіх дзяцей пры належнай псіхолага-педагагічнай падтрымцы ў сем гадоў размаўляюць і ідуць у агульнаадукацыйную школу. Чым раней спецыялісты пачынаюць працаваць з праблемамі камунікацыі і сацыялізацыі маленькага аўтыста, тым больш шанцаў у яго стаць паўнавартасным членам грамадства».

Цяпер Беларусь стаіць на парозе падпісання Канвенцыі па правах людзей з інваліднасцю. У ёй існуе пункт, прысвечаны інклюзіўнай адукацыі. І сёння бацькі маленькіх аўтыстаў бачаць выйсце менавіта ва ўключэнні сваіх дзяцей у агульную сістэму атрымання ведаў. Бо пакуль што многія дзеткі з асаблівасцямі вымушаны заставацца на надомным навучанні ў чатырох сценах, што не спрыяе іх сацыялізацыі.

На 1 студзеня 2013 года ў краіне зарэгістравана каля 700 дзяцей з аўтызмам. Зрэшты, ёсць яшчэ неафіцыйныя звесткі, паводле якіх у Беларусі жыве каля 10 тысяч дзяцей з такім дыягназам (іх 2000 — у Мінску).

Таццяна Якаўлева паведаміла, што сёлета па ініцыятыве МДГА «Дзеці. Аўтызм. Бацькі» адбылося пасяджэнне Мінгарвыканкама з удзелам камітэтаў па ахове здароўя, адукацыі і сацыяльнай абароны, на якім было прынята рашэнне аб адкрыцці трох рэсурсных цэнтраў па аўтызме ў Мінску. Налета плануецца адкрыць яшчэ адзін адаптацыйны клас для дзетак-аўтыстаў на базе сярэдняй школы ў Фрунзенскім раёне.

«Але падрыхтоўка да школы павінна мець пэўную базу, — адзначае Таццяна Якаўлева, — таму Мінгарвыканкам ужо заклаў сродкі на ўвядзенне мадэлі сацыялізацыі нашых дзетак у дзіцячым садку. Ужо адкрыўся рэсурсны цэнтр для аўтыстаў пры дзіцячым садку № 235».

Відавочна, што вопыту па адаптацыі дзяцей з расстройствамі аўтычнага спектра ў нашай краіне няма. Таму члены арганізацыі «Дзеці. Аўтызм. Бацькі» пераймаюць замежныя мадэлі, у прыватнасці, амерыканскую, якая лічыцца перадавой у гэтай сферы. Карыстаюцца досведам калег з Расіі, запрашаюць спецыялістаў з Вялікабрытаніі. Большая ж частка працы па адаптацыі маленькіх аўтыстаў прыпадае на валанцёраў — неабыякавых людзей, якія бескарысліва працуюць цьютарамі, арганізуюць сувязь з грамадскасцю, ствараюць сайты і робяць шмат іншых рэчаў. Вялікую ролю ў валанцёрстве адыгрывае праваслаўнае брацтва ў гонар Святога апостала Іаана Багаслова Мінскай епархіі. Але, каб дапамагчы дзецям, неабавязкова быць членам брацтва ці якой-небудзь грамадскай арганізацыі. Рабіць добрыя справы можа кожны, дастаткова проста мець добрае сэрца і адкрытую душу.

Дзіяна СЕРАДЗЮК.

P. S.: ***Падчас падрыхтоўкі матэрыяла стала вядома, што міністр адукацыі Сяргей Маскевіч прапанаваў нарматыўна замацаваць тэрмін «інклюзіўная адукацыя» ў Кодэксе аб адукацыі***

■

■ Будзе свята!

Пераднавагодні гандаль вабіць зніжкамі і стварае настрой

Мінскі завод пеністых він сёлета паставіў у гандлёвую сетку каля 1,7 мільёна бутэлек шампанскага, а да канца года запланавана адгрузіць яшчэ 0,8 мільёна бутэлек. Апроч гэтага, на аптовых базах у рознічнай сетцы створаны таварныя запасы ў памеры 0,7 мільёна бутэлек, паведамілі ў Міністэрстве гандлю аператыўную інфармацыю адносна перадназагодняга гандлю.

Кандытарскія фабрыкі «Камунарка», «Спартак», «Слодыч», «Чырвоны харчавік» і іншыя паставілі ў гандлёвую сетку 380 тысяч штук навагодніх падарункаў больш чым 75 найменняў коштам ад 30 да 265 тысяч рублёў. Да канца года будзе адгружана яшчэ 200 тысяч штук.

Продаж натуральных навагодніх дрэў у сталіцы будзе арганізаваны з 23 па 31 снежня з рэжымам працы елачных кірмашоў з 10.00 да 19.00 без абедзенных перапынкаў і выхадных дзён. Для продажу на іх запланавана атрымаць каля 30 тысяч дрэў. Мяркуецца, што рознічныя цэны ў залежнасці ад вышыні складуць: да 1 метра — 32—78 тысяч рублёў, да 2 метраў — 35—103 тысячы рублёў, да 3 метраў — 43—119 тысяч рублёў. Акрамя таго, у гандлёвую сетку будзе пастаўлена звыш 30 відаў елак са штучных матэрыялаў, у тым ліку дэкарыраваных, вышынёй ад 45 сантыметраў да 3 метраў па рознічных цэнах ад 62 тысяч да 1 300 тысяч рублёў, больш за 200 відаў (1 500 разнавіднасцяў) ёлачных упрыгажэнняў у шырокім цэнавым дыяпазоне.

Для зручнасці пакупнікоў прадугледжаны аптымальны рэжым працы сталічнай рознічнай гандлёвай сеткі: 25 і 31 снежня і 7 студзеня харчовыя і нехарчовыя крамы будуць працаваць па рэжыму рабочага дня; 1 студзеня харчовыя крамы будуць працаваць з 10.00 да 18.00, у нехарчовых будзе выхадны. З 16 снежня па 1 студзеня аб'екты грамадскага харчавання будуць працаваць без выхадных дзён, рэстараны і кавярні — да 6 гадзін раніцы (за выключэннем тых, што размешчаны ў памяшканнях, убудаваных у жылыя дамы) пры наяўнасці замоў на правядзенне святочных мерапрыемстваў. Пачынаючы з 16 снежня і па 15 студзеня забаронена закрыццё гандлёвых аб'ектаў на рамонт, інвентарызацыю, санітарныя дні і іншыя падобныя мерапрыемствы.

Арганізацыямі бытавога абслугоўвання горада запланавана падаўжэнне рэжымаў работы ў перадсвяточныя дні: 24, 31 снежня і 6 студзеня па рэжыме працоўнага дня, для цырульняў — з заканчэннем працы не раней за 21 гадзіну. Сталічны сэрвіс напярэдадні навагодніх свят прапануе таксама традыцыйныя паслугі (дастаўка падарункаў, віншаванняў ад Дзеда Мароза і Снягуркі, пракат карнавальных і маскарадных касцюмаў і г.д.).

Буйныя ўнівермагі горада ўжо пачалі праводзіць пашыраныя акцыі, распродажы з прадастаўленнем зніжак на харчовыя і нехарчовыя тавары. Напрыклад, «ЦУМ» дае зніжкі з рознічных цэн у памеры ад 10 да 50 працэнтаў на спарттавары, культтавары, парфумерна-касметычныя. Разам з прадпрыемствамі-вытворцамі праводзяцца акцыі на такія групы тавараў, як тэкстыльныя, трыкатажныя, швейныя, а таксама на дывановыя вырабы, абутак, парфумерна-касметычныя, галантарэйныя тавары і г.д.

«ГУМ» прадастаўляе зніжкі з рознічных цэн ад 5 да 25 працэнтаў на ювелірныя вырабы з золата, вырабы мужчынскага, жаночага і дзіцячага асартыменту, электратавары, фота-, радыётавары, сувеніры і інш.

Ва ўнівермагу «Беларусь» праводзяцца акцыі па зніжэнні рознічных цэн ад 15 да 50 працэнтаў на швейныя вырабы «Купалінкі», «Вясняткі», на трыкатажныя і панчошна-шкарпэткавыя вырабы «Купалінкі», абутак «Белвест».

Гандлёвы дом «На Нямізе» праводзіць пашыраныя распродажы з уручэннем прызоў і падарункаў, а таксама са зніжкай рознічных цэн ад 10 да 50 працэнтаў на швейныя вырабы мужчынскага, жаночага і дзіцячага асартыменту, бялізнавага трыкатажу «Калінкі», «Вясняткі», ювелірныя вырабы (заручальныя пярсцёнкі) гомельскага «Крыстала» і інш.

У мэтах папулярызацыі нацыянальнай кухні і развіцця культуры харчавання з 9 па 15 снежня будзе праведзены Тыдзень беларускай кухні.

Рыхтуюцца сустрэць пакупнікоў рады з прыгожых драўляных домікаў «Калядны кірмаш», якія разгорнуць свой гандаль навагоднімі падарункамі, сувенірамі і прысмакамі з 16 снежня па 15 студзеня з 12.00 да 20.00 на тэрыторыі Кастрычніцкай плошчы і каля Палаца спорту. Акрамя таго, 25 снежня з 10.00 да 20.00 каля Палаца спорту плануецца правядзенне агульнагарадскога кірмашу «Чароўныя каляды». Святочныя кірмашы пройдуць і ва ўсіх адміністрацыйных раёнах горада.

Сяргей РАСОЛЬКА

■

БЫЦЬ, ЯК УСЕ

Ад абмежаваных да неабмежаваных магчымасцяў

У Багушэўскім доме-інтэрнаце для дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця, што ў Сенненскім раёне, упершыню ў Беларусі рэалізуецца праект па сацыяльнай інтэграцыі дзяцей і моладзі з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця. Пры інтэрнаце ёсць два дамы для былых выхаванцаў установы ва ўзросце ад 18 гадоў. Жыльцы там жывуць камунамі, трымаюць падсобную гаспадарку — кароў і курэй, вырошчваюць гародніну...

Пасёлак Багушэўск да 1960-х гадоў быў цэнтрам аднайменнага раёна. У вёсцы Рабцава, што побач з ім, знаходзіцца дом-інтэрнат для дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця. Некаторым з выхаванцаў ужо... за трыццаць гадоў.

— У нас тут больш як 260 чалавек ва ўзросце ад 4 да 35. Дзякуючы міжнароднай грамадскай арганізацыі «Свет без межаў» мы першымі пачалі рэалізоўваць праект па сацыяльнай адаптацыі нашых выхаванцаў. 12 чалавек ужо жывуць у двух будынках, якія першапачаткова прызначаліся для засялення супрацоўнікаў інтэрната, — расказвае **Віктар СУВОРАЎ, дырэктар дома-інтэрната.**

Катэджы, дзе жывуць людзі з абмежаванымі магчымасцямі, знаходзяцца непадалёк ад інтэрната. Іх здалі «пад ключ», дзякуючы дапамозе шведскага і ірландскага дабрачынных фондаў.

У адным з дамоў жывуць чатыры хлопцы і дзве дзяўчыны ва ўзросце ад 18 і за 30 гадоў. Гаспадарку ім дапамагае весці супрацоўнік інтэрната. Але гэта не значыць, што яна ўсё за іх робіць. Самі хлопцы і дзяўчаты зрабілі рамонт, самі з крамы прадукты прыносяць, самастойна кухараць і гэтак далей. А супрацоўніца толькі дапамагае ім.

Шведы былі здзіўлены, калі пачулі, што моладзь не толькі забяспечвае сябе прадуктамі харчавання (дзякуючы агароду), але і жывёлу трымае. А лішкі гародніны і малака прадаюць. Летась на гэтым зарабілі 15 мільёнаў рублёў, сёлета — больш як 10 мільёнаў. Пакупнікі — у асноўным супрацоўнікі інтэрната.

Падчас размовы з жыльцамі незвычайных дамоў высветлілася, што некаторыя дзяўчаты працуюць у інтэрнаце — дапамагаюць даглядаць ляжачых хворых. Хлопцы займаюцца сельскай гаспадаркай, працуюць у сельскагаспадарчых кааператывах, у фермераў.

Замежных гасцей таксама ўразіла ферма, сцены якой звонку ўпрыгожваюць малюнкі. Іх аўтары — жыхары катэджаў.

Калі б не новая форма працы з такімі людзьмі, іх бы перавялі жыць у інтэрнаты для дарослых або, у лепшым выпадку, працаўладкавалі б, калі здароўе дазваляла. Але, вядома, наўрад ці ім там было б больш утульна. Ды і жыць самастойна нават пры тым, што ты — чалавек з абмежаванымі магчымасцямі... Аб гэтым яшчэ некалькі гадоў таму выхаванцы інтэрната і не марылі.

У гэтым інтэрнаце адбываюцца «звычайныя цуды». Выхаванка адноўлена ў дзеяздольнасці. У дачыненні да двух выхаванцаў задаволена хадайніцтва аб гэтым жа. І яшчэ ў пяці ёсць аналагічная перспектыва. Гэта — вынік стараннай працы персаналу інтэрната, укаранення перадавых праграм па выхаванні і адаптацыі да жыцця па-за сценамі ўстановы.

Пасля экскурсіі па вышэйзгаданых дамах дырэктар паказаў установу, якой непасрэдна кіруе. У наступным годзе ёй споўніцца 40 гадоў.

У камп'ютарным класе.

Пазнаёміўся з выхаванцам — 19-гадовым хлопцам па прозвішчы Залаты.

— Амаль тры гады я тут, а раней жыў у Віцебскім раёне, — тут жа амаль па-ваеннаму «дакладвае» хлопец, якога ўразіла, што ім зацікавіўся карэспандэнт. — Як праходзіць наш дзень? Калі прачнуліся, ложкі засцілаем, прыбіраемся і ідзём на сняданак. Потым на працу. Я вырабамі з дрэва займаюся. Лыжкі, лапаткі, дошчачкі, вешалкі для кветак — усё раблю. І мне за гэта плацяць. За месяц мільён рублёў атрымаў.

Хлопец расказаў, што сувязь са сваякамі ў яго страчана. Тата памёр, а мама жывая, але прыязджала ў апошні раз да яго ў госці перад «тым» Новым годам. Уладзімір нарадзіўся ў шматдзетнай сям'і.

— Я сярэдні брат, ёсць яшчэ два малыя — Алег і Дзімка, іх ужо разабралі па інтэрнатах. У Глыбокім старэйшая сястра жыве. Яшчэ ёсць старэйшы брат, ён за Віцебскам недзе жыве. Чым займаецца — не магу дакладна сказаць.

У інтэрнаце шмат «зорак». Напрыклад, тут жыве хлопец, які малюе нагамі, яшчэ адзін — пераможца чэмпіянату краіны па яздзе на інвалідных калясках. Ёсць і «залаты» голас — «зоркі» шансона на фоне яго могуць адпачываць. Сярод выхаванцаў — пераможцы розных конкурсаў. Напрыклад, адзін хлопец ездзіў у Іерусалім — у якасці ўзнагароды за лепшы твор дэкаратыўна-выяўленчага мастацтва. Ён жа паспрабуе выйграць паездку ў Марока, калі пераможа ў конкурсе навагодніх падарункаў, прысвечаных гэтай краіне.

У адным з класаў, дзе праводзіліся заняткі, паказалі дыск з аўтографам і цёплымі словамі выхаванцам інтэрната ад «зоркі» расійскай эстрады Ігара Нікалаева. Ён такім чынам падзякаваў за падарунак, зроблены іх рукамі, які перадалі спеваку, калі ён выступаў на магілёўскім фестывалі «Залаты шлягер».

Інтэрнацкая «майстэрня Зайцавай» названа ў гонар швачкі, якая вучыць шыць. Цікава, што, акрамя верхняга зімовага адзення, у інтэрнаце ўсё астатняе — прадукцыя, пашытая самімі выхаванцамі.

Вырабы выхаванцаў.

Ферма, дзе працуе моладзь.

Тут ёсць нават студыя гуказапісу, аб якой могуць толькі марыць музыканты-пачаткоўцы ды і некаторыя прафесіяналы. Паводле слоў дырэктара, гэта — падарунак замежных мецэнатаў. Яшчэ больш уражвае, што ў гэтай студыі працаўнікі і выхаванцы ўстановы запісалі дыск, аранжыроўку да якога зробяць у Швецыі — у прафесійнай студыі гуказапісу. Дыск будзе выкарыстоўвацца для псіхатэрапіі.

Шведскіх гасцей уразілі камп'ютарны клас — цэнтр інтэрнацкай лакальнай віртуальнай сеткі, трэнажорная зала, а таксама пакой рэлаксацыі. У апошнім без медыкаментаў можна зняць стрэс, павысіць настрой.

— Прыемна здзіўляе, як многа зроблена ў гэтым інтэрнаце для таго, каб людзі з абмежаванымі магчымасцямі не страчвалі надзею на паўнавартаснае жыццё. Цудоўна, што выхаванцы дапамагаюць адзін аднаму ў якасці валанцёраў, а таксама састарэлым людзям, якія жывуць у іншай сацыяльнай установе, — падзяліўся прыемнымі ўражаннямі **Ханс-Ёрген ВАЛЬХЕД, каардынатар беларуска-шведскага праекта «Сацыяльная інтэграцыя дзяцей і моладзі з абмежаванымі магчымасцямі ў Віцебскай вобласці».**

Радуе тое, што Віцебшчына не адстае ад лепшых дасягненняў у гэтым кірунку той жа Швецыі. Пацвярджэннем таму з'яўляецца вопыт Багушэўскага дома-інтэрната і шэрагу тэрытарыяльных цэнтраў сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва.

Аляксандр ПУКШАНСКІ.

Сенненскі раён.

Фота аўтара.